

2. Сёдзабуро Кимура. “Люди зрення” и “люди голоса” / Кимура Сёдзабуро // Человек и мир в японской культуре. – М. : Наука, 1985. – 280 с.

Аннотация

Статья посвящена анализу специфики диалога в пространстве японской культуры как следствие смысловых установок синтоизма, буддизма, конфуцианства и даосизма.

Annotation

The article is devoted to analysis of the dialogue in the field of Japanese culture as a result of life meaning facilities of Shinto, Buddhism, Confucianism, Taoism.

УДК 130.2:159.942

Назаренко М.

ФІЛОСОФСЬКИЙ ЗМІСТ ПОНЯТТЯ “НОСТАЛЬГІЯ”

Сьогодні прийнято говорити про пошуки втраченої ідентичності, про розмиті ідентичність і врешті-решт про “ностальгію за ідентичністю”¹. В. Малахов стверджує, що даний вид ностальгії проявляється у пошуках власних коренів, в “ностальгічних” мандрівках за витоками, які набувають все більшу популярність [4]. Але якби ми все ж таки окреслили певні мотиви звернення до цього питання, то зупинились б на двох аспектах:

1) Тема “втраченої” ідентичності є досить близькою пов’язаною з есхатологічною тематикою, а саме постмодерністським варіантом “кінця історії”, що ми умовно назвали “апокаліптичним нігілізмом”. Останній наголошує на зникненні реальності та заміні її на ілюзорно-компенсаторні механізми розваг та гедонізму в цілому. Поряд з нівеляцією реальності відбувається розрив з попередньою історичною традицією (так звана “недовіра до метанарративів”) та з історією як універсальним процесом в гегелівському розумінні. Адепти постмодерністської теорії зупиняються на цій “безробітній негативності”, уникаючи при цьому нести відповідальність за висунуті соціокультурні діагнози. В такому випадку постає питання вирішення даної етичної колізії, в якій опинилось людство вільне, проти безвідповідальне. Тому логічним продовженням від питання “хто винен?” мало б постати питання “що робити?”. На це питання і намагається відповісти філософія традиціоналізму, або ж ті філософи, які пропонують звернення до тієї чи іншої філософської традиції, але виходять за межі даного напрямку, що отримує все більшу популярність останнім часом. До традиції можна звертатись в подвійному сенсі: а) як до конкретної (локальної) традиції (варіанти О. Дугіна (російський традиціоналізм), Р. Генона (середньовічно-європейська традиція), П. Слотердайка (звернення до філософії античного кінізму); б) до минулого як такого (В. Беньямін). Перший варіант є не продуктивним в силу домінанти мультикультурного суспільства, де ухил в ту чи іншу традицію загрожує нав’язуванням та відповідно спротивом. Другий варіант якраз тільки розкриває свій внутрішній зміст і глибокий потенціал. У зверненні до минулого, що не має національних чи культурних меж якраз і проявляє себе ностальгія, адже вона є певним соціальним та одночасно онтологічним станом людини, незалежно від будь-яких етнічних особливостей. Ностальгія охоплює собою всіх і кожного, хто досяг дорослого віку. Таким чином, у зверненні до минулого ми спостерігаємо внутрішню суперечливу тенденцію: з одного боку культура постмодерну провокує суцільне забуття (це “культура забуття” за висловом Баумана [1]). Підтвердженням цього, зокрема, є зростання уваги до так званих memory studies (наук про пам’ять), що досліджують різні види пам’яті та механізми її збереження. Саме ж забуття провокується не тільки боротьбою з метанарративами, але й самим “суспільством споживання”, де забуття є свідомою стратегією, спрямованою на збільшення рівню продажів. З цього приводу прихильник соціальних антиутопій, режисер Т. Гілліам писав: “Я б хотів зняти кіно про покоління людей, у яких не буде пам’яті. Про тих, хто не пам’ятає імена і телефони друзів, важливі дати...Зараз воно якраз підростає...Я нещодавно був на концерті і помітив, що люди не те що запальничками, але й телефонами не розмахують. Тепер вони стоять, вдивляючись в екран і пишуть, що відбувається. Коли вони отримують задоволення? [2]” В такій ситуації ностальгія як писав Бодрійяр може зникнути зовсім. Адже онтологічна наповненість ностальгії, її зміст, її сутність втрачається разом з реальністю. Але з іншого боку ми маємо протестну, проте не зовсім ще усвідомлену тенденцію. Остання проявляється в молодіжних субкультурах, що тяжіють до минулого, старого, до ретро, до так званого “вінтаж”. Чим обумовлений даний потяг – питання дискусійне. Чи це просто мода, що сприймається абсолютно несвідомо чи глибоко вкорінена онтологічна потреба? Звідки, скажімо, у покоління, що не знало Радянського Союзу виникає захоплення радянською атрибутикою? Чи не є це для них певним символом повернення? Але до чого? На це питання слід відповісти в наступних дослідженнях.

Другий аспект звернення до питання про зв’язок ідентичності і ностальгії пов’язаний з наявністю

1 Термін, який належить В. С. Малахову.

великої кількості філософських неперекладностей (зокрема, португальське слова *saudade*), які так чи інакше пов'язані з ностальгією та несуть досить глибоке смислове навантаження, що виводить ностальгію з виключно вузьких рамок "туги за батьківщиною" та вводить її в інший, соціально-філософський простір, що відкриває можливості для рефлексії над нею. Адже втративши свою давньогрецьку семантику як *nostos* (повернення додому) і *algos* (біль), "сучасна" ностальгія залишає за собою лише одне, проте широкі значення – "повертатись", або точніше "повертатись до чогось в минулому", що цілком відображено в сучасних словниках та підкріплюється появою прикметнику "ностальгічний" та виразу "ностальгія за" [3, с. 54-55]. Саме тому досить важливим є звернення до минулого в другому (широкому) сенсі, яке пропонує Вальтер Беньямін. Подібне звернення можна охарактеризувати так: все що виникає нікуди не зникає, тому старі ідеї, що, наче, витягнуті з минулого, можуть реабілітуватись, проявитись в своїй повній силі, розкрити свій позитивний потенціал, але в інших, придатних для цього умовах сьогодення або майбутнього. Саме для цього і потрібно вести постійний безупинний пошук всіма забутого, зігнорованого, нікому не потрібного, незначного, адже незначне вчорашнє може стати завтрашнім натхненням або творчим проривом.

Використана література:

1. Бауман З. Текущая современность / З. Бауман ; пер. с англ. под ред. Ю. В. Асочакова. – СПб. : Питер, 2008. – 240 с.
2. Гиллиам Т. Интервью режиссера. Встреча Т. Гиллиама с А. Долецкой / Т. Гиллиам. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://interviewrussia.ru/movie/860>.
3. Голованенко Е. А., Скварча О. Н. Расширение семантического объема слова "ностальгия" в русском языке и включение его в новый круг семантической ассоциации / Е. А. Голованенко, О. Н. Скварча // Филологичні трактати. – 2011. – Т. 3. – № 2. – С. 52-59.
4. Малахов В. С. Ностальгия по идентичности / В. С. Малахов. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://intellectuals.ru/malakhov/izbran/9nost.htm>.

А н н о т а ц и я

Статья посвящена философским аспектам понятия ностальгии. Очерчена актуальность обращения к данной проблематике. Выявлена непосредственная связь между поисками идентичности, эсхатологией и ностальгией в социальном бытии человека во времена постмодерна.

A n n o t a t i o n

The article is devoted to the philosophical aspects of the concepts of nostalgia. It is outlined the urgency to address this issue. Found a direct link between the search for identity, eschatology and nostalgia in the social life of man in the time of post-modernism.

УДК 140.8:572.08

Ременець О. В.

ФІЛОСОФСЬКО-АНТРОПОЛОГІЧНЕ ЗНАННЯ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ЦІННОСТЕЙ ОСОБИСТОСТІ

Осмислення цінностей особистості у новому тисячолітті набуло ще більшої популярності у філософській антропології. Йдеться про людину, життєвий простір якої окреслений цінностями, що покладені в основу суспільного добробуту, високих стандартів життя і вільного її розвитку. У центрі цих цінностей перебуває свобода, гуманістичні й демократичні норми її самоздійснення. Було і є чимало теоретичних спроб, якими з різних підходів намагалися пояснити нові світоглядні процеси. Одним із таких підходів є філософсько-антропологічний, сутність якого сьогодні полягає у дослідженні трансформації саморозуміння людини у сучасному соціальному середовищі, а також у формуванні нової філософської парадигми щодо тлумачення змісту колективних акцій і природи суспільних, національних і державних спільнот.

Розвиток процесів становлення особистості в Україні, з погляду цілісності людської життєдіяльності, виражено через гуманізацію суспільних відносин. Ця закономірність зумовлює актуалізацію однієї із класичних філософсько-антропологічних проблем "Людина – суспільство". Людський розвиток і сама гуманізація суспільних відносин є пошуком підвалин, нових меж та форм соціалізації індивіда, аби він реалізував себе як провідник і творець більш прогресивних форм співжиття. Втілення загальнолюдських цінностей у людських стосунках виступає проблемою цілісності людської життєдіяльності, що зводиться до збереження таких алгоритмів поведінки та реакцій, за яких поліпшується – за рахунок збільшення ступенів свободи – відповідальність, яка є не що інше як простір для соціальної взаємодії у сучасному світі.

Фундамент, який ми повинні закласти, будуючи нову науку, звісно, складається з загальнолюдських цінностей, у яких утілені потреби та інтереси людства. Оскільки мова йде саме про українське суспільство, то без урахування специфічно національних ідей, ментальності, без урахування проблем, пов'язаних із суспільством перехідного типу тощо, неможливе становлення філософсько-